

Kolarminnen

Under tidigare delen av 1940-talet började bilar köras med gengas och träkol blev en efterfrågad vara. Då beslöt jag mig för att bli kolare. Jag sökte till kolarskolan i Gammelkroppa och blev antagen. Kolningen skedde vid Heinola utanför Kristinehamn och skolan började i augusti 1942. Hemkomsten därifrån såg jag en annons där det söktes kolare i Stora Klingsbo. Jag åkte dit och fick jobbet bland nio sökande. Den som kolade där tidigare hette Gottfrid Berglund och hade förolyckats i en mila. Vi fortsatte hans arbete. Jag fick hjälp av två som aldrig sett en mila tidigare men det gick bra och vi kolade 10 - 20 milor tills veden tog slut. Milor om 90 till 100 kubikmeter ved gick bäst så det blev den storleken. Ensam fortsatte jag sedan med tre milor i Köningshyttan utanför Hedemora. Så hade mera ved körts fram vid Klingsbo och tillsammans med samma gäng som tidigare fortsatte vi att kola all ved som var torr.

Kolen fatade vi i träkorgar på en kubikmeter som andra tog hand om och krossade. Kolen förpackades i papperssäckar till gengaskol till lastbilar och bussar. Gengasen var viktig eftersom bensin var en bristvara under krigsåren. Vi hade betalt per kubikmeter kol och tjänade hyggligt - mellan 27 - 29 kronor per dag, vilket var bra på den tiden. Milorna måste ha tillsyn varannan timme och jag hade ansvaret så det blev svårt med sömnen. Även en tid efter kolningen var dygnsrytmen rubbad.

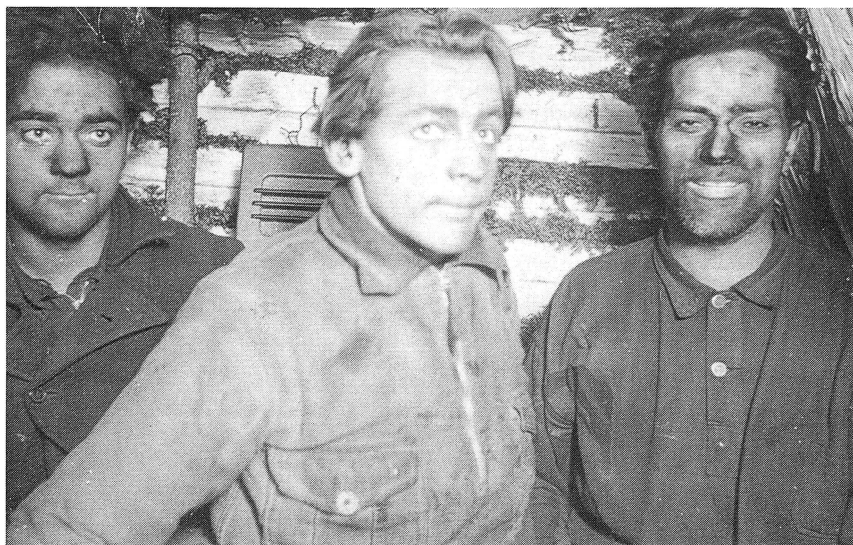
Under sommaren 1943, tre år innan jag flyttade till Sollerön, annonserade jag efter huggen kolved i avsikt att tjäna någon krona. Svar inkom från en skogsägare vid namn Ernst Olingberg i Djura. Från Stora Skedvi där jag bodde, cyklade jag till Djura för att titta på gallringshuggningen han gjort.

Resmilu med tremetersved. Göte Bäck (t.h.) laggar sista kolvedstören till milan. Återstår sedan att stybba milan. Efter cirka två veckor var milan klar att rivas. Kortare tid gav samre kol. Kolarkojan brukade byggas nära milan. Foto 1942.

En undersökning visade att det fanns gamla kolbottnar på platsen och affären gjordes upp. Från samma skifte skulle vi samtidigt med kolningen köra ut timmer och massaved från annan avverkning. Affären skulle på så sätt bli finansierad. Kolveden var som vanligt staplad i enmeters res.

Får hjälpte till så till vida att han skrev på en växel på 500 kronor och därmed var det klart för det stora äventyret, d.v.s. min första skogsaffär. Den gjorde jag således vid 25 års ålder. Jag började med att leta reda på lämpliga björkännen till två kolvedskärlar. Under tiden som dessa nödvändiga attiraljer tillverkades gjorde jag även en stor matlåda, pressade hö m.m. Veckan före älgjakten lastades hästarna Borgli och Pålle på en lastbil och köides till Ljusbodarna, en fäbod med usel väg från landsvägen Leksand - Dala Järna. Arbetslaget bestod förutom mig själv av brodern Sven, Pellas Bertil, en hälsing som hette Norling och så Långens Gottfrid. Denne hade kolat med mig i Klingsbo och var en duktig kolare. Resan blev besvärlig. Lastbilen körde fast i fäboden där det hade regnat hela dagen. Även under påföljande natt föll regnet och vi måste övernatta där. Sedan återstod en cirka 3 km lång fäbodstig som var mycket stenig och svår att följa. Den ledde till Sångbergets fäbod som tillhörde Djura socken. Där fanns vårt kvarter.

*Kolning var ett sotigt arbete och det gavs inte tid till tvagning mellan arbetspassen.
Tre sotiga kolare vintern 1943-44. Fr.v. Sven Bäck, Pellas Bertil och Göte Bäck.*

Arbetet påbörjades och gick bra fram till en dag när Norling kom hem med Pålle som skadat sig i ena låret. Jag fick genast gå tillbaka till Ljusbodarna där jag tog cykeln och trampade de sju milen till Sollerön, där min fästmö bodde. Därifrån ringde jag till veterinären i Leksand som nästa dag följde med till skogen. Veterinären undersökte Pålle och sydde ihop såret. Detta gick dock upp på nytt men efter en tid läkte det. Bekymren med hästen var dock inte över. En dag när jag vattnade Pålle vid en källa fick han korsförlamning. Först efter några veckor gick förlamningen över. Då Norling skulle börja köra hästen igen var Pålle så istadig att Norling gav upp och åkte hem från skogen.

Det blev att börja på nytt igen. Min bror Ernst kom och tog över körkarlssysslarna. Vi hade rest tre milor åt gången. Gottfrid var duktig med milorna som var spridda i skogen. Det blev totalt nio milor som vi kolade denna vinter. Kolningen gick utmärkt. Hö och havre till hästarna hämtade vi i Ljusbodarna men egen proviant fick vi köpa i en affär i Hedby, dit vi måste gå eftersom ingen väg fanns. Avståndet till affären var över en mil.

Under hösten och vintern gjorde jag upprepade försök att sälja kolen. Detta lyckades dock inte och jag annonserade efter en kolkross. Svar kom från Dala-Husby. Tiden hade då runnit iväg och det var eftervinter. En känd

skogshandlare vid namn Bäck Daniel hade väg uppkörd över Flosjön. Detta passade oss bra eftersom vi fick hjälp av en man från Djura som hade en epatraktor. Han tog kolkrossen på en vagn från Floda och fraktade den till "48:an" - en kojplats vid stranden av Flosjön. Vi hade därmed väg till Dala-Floda och provianterade där i fortsättningen. Avståndet dit var omkring 13 km.

De utrivna kolen krossades i den specialbyggda kolkrossen som drevs av epatraktorn. Kolen packades i hektoliterssäcken. Göte Bäck i mitten.

Såväl kolningen och virkeskörningen gick utmärkt. Timret och massaven kördes till sjön Sängen. Kolet kördes från milorna fram till en väg varifrån epatraktorn kunde frakta dem vidare till "48:an". Där satte vi igång att krossa kolen. Epatraktorn lyftes upp baktill och en rem sattes på ena bakhjulet. Därmed var drivkraft till krossen ordnad och det gick utmärkt att krossa kolen direkt i säckarna. En mindre del av kolen såldes och resten lagrades i en lagård. Det som inte fick plats där lades på planen vid Jonas värdshus.

När vi var färdiga med kolning och körning vid Sångberget var det vår i luften. Det var mycket vatten på Flosjön när vi flyttade men vi lyckades ta oss över utan missöden. Sedan kvarstod problemet att sälja kolen. Jag

träffade avtal med en åkare som skulle köpa kolsäckarna i ladugården. Efter en tid påstod han att han blivit sjuk och inte behövde några kol. Jag cyklade tio mil för att undersöka kollagret och fann då att ladugården var tom. Åkaren hade tagit kolen och sålt den vidare. Några pengar fick jag inte och att processa var inte lönt.

Kolpartiet vid värdshuset köptes dock av Bäck Daniel efter mycket köpsläende. Priset på kol höll sig kring tre kronor per hektoliter men hade varit högre tidigare. Det hade blivit sommar 1944 och det anades att gengastiden kunde vara förbi. I Köningshyttan låg det dock ved till två milor och väntade och under hösten kolade jag själv dessa. Efterkrigstiden stundade med andra perspektiv på transportbranschen.

Genom att jag ändock kunde sälja kolen gick det i stort sett jämt upp med förtjänsten denna vinter. Det hade varit en arbetssam vintersäsong med mycket slit men den hade även varit spännande och lärorik, såväl arbetsom affärsmässigt. Detta första vinteräventyr gav goda erfarenheter inför kommande verksamhet i skogsbranschen. Totalt hade jag arbetat med omkring sextio milor utan egentliga missöden. Sedan jag med familj flyttat till Sollerön blev det ingen kolning i skogarna kring Siljan. Skogen blev dock även framdeles den källa där jag sökte min inkomst.

Göte Bäck